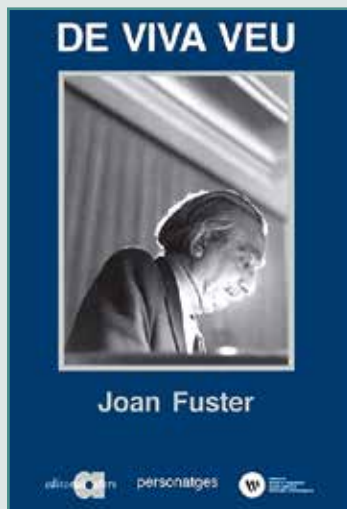

De viva veu

JOAN FUSTER
 Editorial Afers
 Catarroja 2003
 462 pàgines

L'entrevista és un gènere estrany; de tots els periodístics, el més peculiar. Sotmetre algú a un qüestionari previ, més preparat o més improvisat, sempre és un menut acte de violència. Al capdavant, tot entrevistador —si no és un babau o un frívol— té unes altes expectatives, que no sempre podran aconseguir-se. Com que he estat en tots dos costats de la barrera, he tingut ocasió de reflexionar-hi. El resultat d'un diàleg d'aquest tipus és sotmés a molts imponderables i depèn massa sovint de la pura i simple sort...

Em venen al cap aquestes pensades després de llegir *De viva veu*, el recull de les entrevistes que van fer a Joan Fuster al llarg de quaranta anys, entre 1952 i 1992. L'esforç (minuciós, meritori, herculi) el devem a Isidre Crespo. Algun dia caldrà fer un homenatge a aquest home. Tots els escriptors hauríem de tindre un Isidre Crespo, un Max Brod que, en lloc de cremar els nostres manuscrits, com invariablement li haurem demanat, els eternitze. Seria de justícia —poètica.

Ja se sap que a Fuster no li feien gaire gràcia les entrevistes. Normal: sovint les hi enviaven novençans que li feien passar molta vergonya —aliena. Tots els qui hem estat entrevistats hem experimentat aquesta mena de sentiments.

Això té mala solució: l'única plausible és contestar per escrit. Tot el que s'hi perd en viva veu, en cordialitat, en rèpliques i contrarèpliques, es guanya en precisió. I la precisió —comprenc Fuster—, per a un escriptor o per a qui siga que vulga ser ben interpretat, és fonamental.

En un parell de trobades, posaven en boca de Fuster que era un «regionalista» o un «nacionalista» [sic]. «*Soy una bestia regionalista*», titulava Miguel Veyrat en *Nuevo Diario* (6-7-1969). I encara: «*Un nacionalista recalci-trante*», abundava Jaime Millás en *Triunfo* (15-1-1977). En tots dos casos, el solitari de Sueca s'havia autoanomenat «racionalista», en realitat... Diuen dels «follets de la impremta», i diuen bé: en un llibre de poemes (*Escrit per al silenci*), li van canviar el vers «Jo t'inventava noms o altres carícies» per «Jo t'intentava noms...». A l'interfèct li va fer gràcia l'errada. Quan es parla de política, però, no resulten tan agradables les fallides o les tergiversacions conceptuals. Perquè Fuster no es va sentir mai ni «regionalista» ni «nacionalista»: això ho va deixar per als seus enemics i per als seus amics, dues categories que a vegades, a hores d'ara, són difícils de diferenciar. I m'explique: hi ha gent que encara enarbora Fuster com un espantaocells, un ninot de neu ideològic o el nou Oracle de Delfos. A aquests els arrenghere entre els seus enemics.

Són conegudes les anècdotes que encatifen el recorregut dialògic que glosse al llarg de les dècades. Algunes entrevistes li les van extirpar, més que aconseguir; en d'altres era evident la seua voluntat de parlar, sobretot en els mesos abans del seu decés, com en un últim llarg rampell de lucidesa. Els qui van tindre la sort d'acudir-hi (Lluch, Mollà, Raimon, Sanchis, Sòria, Mansanet...) van aconseguir peces de més o menys interès, depenent de si els autors eren o estaven més o menys espavilats.

Quines de totes aquestes experiències degueren ser més del gust del mateix interessat? El seu balanç general està consignat: «L'entrevistador, no sé per què, s'arroga el dret de fer preguntes tradicionalment reservades al policia, al confessor i al psicoanalista. La impertinència és total.» Això ho diu en un text que probablement és el que el va deixar més satisfet de tots els citats ací, perquè era la resposta a un qüestionari escrit de Rafael Ventura Melià, de l'any 1972, de què només s'han conservat les respostes... Diuen —meravelles— del Fuster oral, però jo soc raret: el que m'entusiasma, ara i sempre, és el Fuster escrit. La circumstància de l'estil. Amb trets d'oralitat hirsuta, és cert, però sempre com una estratègia retòrica, al servei de la literatura, que és com, finalment, hauríem de recordar el gran home de Sueca. ■

JOAN GARÍ